

- реалізація антикризових заходів ґрунтується на розроблених і затверджених широкомасштабних урядових програмах, що включають такі найважливіші напрями, як: підтримка фінансових інститутів і фінансових ринків, стимулювання економічного попиту і зниження податків, захист від безробіття та соціальна підтримка;

- в умовах нестабільності фінансових ринків центробанки країн повинні розширити напрями співпраці шляхом координації кроків для забезпечення ліквідності;

- необхідне розширення повноважень та посилення впливу фінансових регуляторів на основі вдосконалення законодавства у тому числі міжнародних правових актів.

Список використаних джерел:

1. Основи економічної теорії: політехнічний аспект: Підручник/ За ред. Г.Н. Климка та В.П. Нестеренка, - К.:Вища школа, 1997 //http://www.student-books.com.ua/content/view/8/50/1/74.
2. Carmen M. Reinhart, Kenneth S. Rogoff. The Aftermath of Financial Crises. National Bureau of Economic Research. 1050 Massachusetts Avenue, Cambridge, MA 02138.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів. Навчальний посібник. К.:Вища школа, 2000.-364с.
4. Експерти розповіли про світову фінансову кризу та її наслідки //http://www.politarena.org.ua/2008/10/11/eksperti_rozpozvli_pro_svtovu_finnsovu_krizu_ta_nasltdki.html.
5. Финансовый кризис. Обзор МВФ, 15 декабря 2008 года. Режим доступа: <http://www.imf.org>.
6. Schoenmaker. Dirk. Paper prepared For CFS-IMF conference «A financial stability framework for Europe: managing financial soundness in an integrating market» Frankfurt, 26 September, 2008. Режим доступа: <http://www.imf.org>.
7. Нова велика депресія: якою буде майбутня світова валютно-фінансова система. Савченко О.В. д. е. н., професор. 17 березня 2009 р. Режим доступу: http://www.epravda.com.ua/publications/49be638025a13/view_print/.
8. Режим доступу: <https://www.credit-suisse.com/global/en/>.

Рецензент: Б.Г.Білопольський
д-р екон. наук, ПДТУ

Стаття надійшла 26.11.2009

УДК 368.01

Бичина Ю. С.*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ СТРАХОВОГО РИНКУ

У статті проаналізовані різні підходи до визначення сутності фінансових відносин. Наведено авторське визначення термінів «фінансові відносини», «фінансові відносини суб'єктів страхового ринку».

Ключові слова: відносини, фінансові відносини, страховий ринок, фінансові відносини суб'єктів страхового ринку.

Бичина Ю.С. Теоретико-методические подходы к определению сущности финансовых отношений субъектов страхового рынка. В статье проанализированы различные подходы к определению сущности финансовых отношений. Представлено авторское определение терминов «финансовые отношения», «финансовые отношения субъектов страхового рынка».

Ключевые слова: отношения, финансовые отношения, страховой рынок, финансовые отношения субъектов страхового рынка.

Yu.S. Bychina. The theoretical and methodological approaches to determining the essence of financial relations of the subjects of insurance market. This article analyzes different approaches to defining the essence of financial relations. The author deduced

* асистент кафедри фінансів, Кримський економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Сімферополь

the definitions of the terms such as «the financial relations», «the financial relations of the subjects of insurance market».

Keywords: *relations, financial relations, insurance market, financial relations of the subjects of insurance market.*

Постановка проблеми. Суспільство завжди було змушене вживати запобіжних заходів забезпечення достатніх умов відтворення робочої сили та розширення виробництва. Об'єктивна потреба людей щодо забезпечення матеріального захисту від несприятливих непередбачуваних подій (ризиків) сприяла виникненню і динамічному розвитку страхування як особливої сфери економічних відносин. Зважаючи на те, що форми організації такого захисту змінюються і ускладнюються від однієї суспільно-історичної формації до іншої, постає необхідність розуміння сутності та тенденцій розвитку фінансових відносин суб'єктів страхового ринку та їх особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною і методологічною основою дослідження з'явилися праці вітчизняних науковців і практиків в області теорії фінансів, страхування, страхового менеджменту, пов'язані з різними аспектами досліджуваної проблеми.

Вивченню сутності та економічної природи фінансових відносин, їх місця і ролі в суспільних процесах, принципів і конкретних форм організації фінансових відносин у різних сферах життєдіяльності суспільства присвячені роботи таких вітчизняних вчених, як В.М. Опарін, О.Р. Романенко, О.Д.Василик, С.І. Юрій, В.М. Федосов, В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик та інші. Фінанси і форми фінансових відносин в економіці вивчав В.Г. Федоренко, визначенням стадій виникнення фінансових відносин займалися М. В. Грідчина, В. Б. Захожай, розглядом системи фінансових відносин в Україні - П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних основ фінансових відносин у сфері страхування, взаємовідносин основних суб'єктів страхування, узгодження їх економічних інтересів зробили такі вітчизняні вчені, як С. С. Осадець, О.О. Гаманкова, В. Д. Базилевич, А.О. Таркуцяк та інші.

Разом з тим, в працях недостатньо розкриті питання теорії і методології фінансових відносин суб'єктів страхового ринку, оскільки вони вивчалися фрагментарно. Подальшого наукового обґрунтування потребують теоретичні засади організації фінансових відносин у страховій сфері, визначення особливостей фінансових відносин суб'єктів страхового ринку.

Зосередження уваги на дослідженні фінансових відносин суб'єктів страхового ринку дає змогу вести пошук внутрішньо необхідних, причинно-наслідкових і сталих зв'язків у межах таких відносин, а отже, націлює на вивчення економічних законів розвитку та функціонування, властивих таким відносинам.

Мета статті – дослідження, систематизація і уточнення основ фінансових відносин шляхом уніфікації існуючих теоретико-методичних підходів.

Відповідно до вказаної мети були поставлені і вирішені наступні завдання:

- проаналізовані теоретичні та методичні аспекти фінансових відносин;
- обґрунтовані специфіка та особливості фінансових відносин, визначене поняття «фінансові відносини»;
- охарактеризована сутність та ознаки фінансових відносин у сфері страхування, визначено поняття «фінансові відносини суб'єктів страхового ринку».

Виклад основного матеріалу. Перш ніж досліджувати особливості фінансових відносин у сфері страхування, необхідно з'ясувати зміст та економічну інтерпретацію сутності фінансових відносин суб'єктів страхового ринку і фінансових відносин взагалі.

Як справедливо зазначають вітчизняні вчені - С.В.Мочерний, Я.С.Ларіна та О.Я.Плахотнюк, категорія "відносини" є однією з фундаментальних (уперше її обґрунтував Аристотель), оскільки вона характеризує взаємозалежність елементів певної системи, а з ускладненням останньої – взаємозалежність окремих підсистем. Відносини можуть як визначати властивості, так і навпаки, що часто не предмет визначає властивості, а властивості – сутність предмета. Синтез відносин між підсистемами та елементами формує цілісну систему [3, с.8].

Фінансові відносини за своїм економічним змістом є дефініцією складною і неоднорідною, котра визначається фахівцями по-різному. Наприклад, О.Р. Романенко, проаналізував сфери виникнення фінансових відносин, дійшла висновку, що «фінансові відносини супроводжуються реальним рухом грошових коштів, що має місце в процесі розподілу й обміну» [11,

с.21]. Описують таку ж думку висловлюють І.О. Петровська та Д.В. Клиновий зауважуючи, що «фінансові відносини – особлива, опосередкована система грошових відносин. Це тип економічних відносин, який виникає при розподілі і перерозподілі валового внутрішнього продукту, виробленого в державі» [5, с.236]. Тобто, з їхньої точки зору, фінансові відносини виникають на різних етапах розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту, економічною основою яких є рух вартості в її грошовій формі.

Інша група дослідників - В.М.Опарін, В.Д. Базилевич і Л.О Баластрик, М. В. Грідчина та В. Б. Захожай, - характеризує фінансові відносини з урахуванням суб'єктного складу. В.М.Опарін зазначає: «Фінансові відносини, відображаючи рух вартості від одного суб'єкта до іншого, характеризують обмінні, розподільні і перерозподільні процеси і проявляються у грошових потоках, фінансові відносини завершуються формуванням доходів одного суб'єкта при здійсненні витрат іншим» [4, с.31]. В.Д. Базилевич і Л.О Баластрик стверджують, що «фінансові відносини за суттю (природою) є розподільчими, причому цей розподіл вартості відбувається насамперед між економічними суб'єктами» [1, с.8]. Вивчаючи стадії виникнення фінансових відносин, М. В. Грідчина та В. Б. Захожай характеризують фінансові відносини як «суспільні відносини між державою, юридичними особами та фізичними особами, що виникають з приводу формування, розподілу, перерозподілу та використання певних грошових фондів» [12, с.7].

Інший підхід з урахуванням різних рівнів економічної системи сформував В. Г. Федоренко та О.Р. Романенко. В. Г. Федоренко вважає, що «фінансові відносини є органічною складовою економічних відносин, яка виражає взаємодію і зв'язки у грошовій формі між суб'єктами економічної системи на різних рівнях» [10, с.81]. Такої ж думки дотримується й О.Р. Романенко, визначив фінансові відносини як ті, що «виражають розподіл і перерозподіл вартості валового внутрішнього продукту на макро- і мікрорівнях» [11, с.5].

Аналіз різноманітних підходів до розуміння специфіки фінансових відносин доводить, що переважна більшість визначень охоплює розподільні і перерозподільні процеси між економічними суб'єктами, котрі опосередковані грошовими відносинами.

З огляду на багатоплановість вияву фінансових відносин у фінансовій науці, на думку С.І. Юрія та В.М. Федосова, існують три характерні риси фінансових відносин:

1) фінансові відносини – це розподільні відносини, які виникають у відтворювальному циклі на стадії розподілу, безпосередньо пов'язані з розподілом і перерозподілом валового внутрішнього продукту та за допомогою розподілу впливають на всі інші стадії відтворювального циклу (виробництво, обмін, споживання);

2) фінансові відносини – це грошові відносини, носієм яких є гроші;

3) кінцева мета фінансових відносин – формування і використання централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів усіх суб'єктів для забезпечення відповідного рівня соціально-економічного розвитку суспільства та задоволення економічних інтересів членів суспільства [13, с. 16-17].

Узагальнюючи різноманітні підходи до розуміння специфіки фінансових відносин, можна виділити їх особливості:

1) фінансові відносини є складовою економічних відносин, тобто являють собою особливий тип економічних відносин;

2) фінансові відносини завжди супроводжується реальним рухом грошових коштів, тобто виступають як грошові відносини, що пов'язано з дією законів вартості та товарно-грошових відносин;

3) у відтворювальному процесі фінансові відносини виражають насамперед відносини розподілу;

4) розподіл вартості відбувається між суб'єктами економічної системи. Економічні суб'єкти формують грошові фонди цільового призначення залежно від того, яку роль вони виконують у суспільному відтворенні загалом. З огляду на те, що у фінансових відносинах одним з суб'єктів завжди виступає держава або уповноважений нею орган державної влади, визначається імперативний, державно-владний характер цих відносин, тому, що вони безпосередньо стосуються відносин власності;

5) фінансовим відносинам притаманна планомірність, яка пов'язана з дією закону планомірного розвитку, оскільки фінансові відносини - це організаційні відносини.

Таким чином, можна зробити узагальнюючий висновок, що фінансові відносини - це організаційно-економічні відносини, які виникають на різних етапах розподілу і перерозподілу

валового внутрішнього продукту та виражають взаємодію і зв'язки у грошовій формі між різними суб'єктами відносин на різних рівнях економічної системи.

З метою дослідження, систематизації і уточнення теоретичних основ фінансових відносин суб'єктів страхового ринку необхідно визначити сутність фінансових відносин у сфері страхування.

Цільове формування спеціального грошового фонду за рахунок внесків фізичних та юридичних осіб і використання цього фонду для відшкодування збитків унаслідок несприятливих подій дає підстави вважати страхування фінансовими відносинами [13, с.376]. Водночас страхування охоплює особливі фінансові відносини, які дають підстави відокремити ознаки, що характеризують специфіку фінансових відносин суб'єктів страхового ринку:

- страхові відносини опосередковані рухом грошової форми вартості [6, с. 40];
- страхові відносини виникають унаслідок існування ризику, який загрожує матеріальному добробуту людини [13, с. 376];
- страхові відносини є розподільними і частково – обмінними. Стосовно фаз відтворювального циклу вони виступають відносинами розподілу та обміну; в контексті розгляду місця страхових відносин стосовно процесу розподілу валового внутрішнього продукту вони виступають відносинами розподілу та перерозподілу [6, с.41];
- страхові відносини виникають з приводу створення і використання грошових фондів, призначених для страхового захисту. Йдеться про страхові резерви, які перебувають у розпорядженні страхових компаній і слугують забезпеченням страхових зобов'язань страховика (комерційне страхування) або про державні фонди соціального страхування (соціальне страхування) [6, с. 41];
- завжди юридично регламентовані. Ці відносини виникають або в силу закону, або вони обов'язково оформлені договором;
- страхові відносини можливі лише за умови, що існує майновий інтерес страхувальника (застрахованого) як об'єкт таких відносин [6, с.41];
- страхові відносини характеризуються високим ступенем невизначеності, вони носять ймовірнісний характер [13, с. 376].

Запропоновані у сукупності, перелічені ознаки дають змогу відокремити фінансові відносини суб'єктів страхового ринку із складу інших подібних відносин розподільного і обмінного характеру.

Аналіз наведених ознак, що стосуються місця страхування в системі суспільного відтворення, форми існування страхових відносин, їхньої економічної природи та призначення доводить, що фінансові відносини суб'єктів страхового ринку можна розглядати як складову економічних відносин, яка опосередкована рухом грошової форми вартості і виражає відносини розподілу та обміну, що виникають між суб'єктами формування, розподілу та використання цільових грошових фондів, призначених для забезпечення страхового захисту.

Висновки

Сукупність зазначених особливостей фінансових відносин істотно відрізняє їх від усіх інших суспільних відносин та дає змогу визначити напрямок дослідження фінансових відносин як системи організаційно-економічних відносин, які виникають на різних етапах розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту та виражають взаємодію і зв'язки у грошовій формі між різними суб'єктами відносин на різних рівнях економічної системи.

Визначення сутності фінансових відносин у сфері страхування, виокремлення ознак, характеризуючих їх специфіку, дозволяють зробити висновок, що фінансові відносини суб'єктів страхового ринку – це складова економічних відносин, яка опосередкована рухом грошової форми вартості і виражає відносини розподілу та обміну, що виникають між суб'єктами формування, розподілу та використання цільових грошових фондів, призначених для забезпечення страхового захисту.

Напрямами подальших досліджень має стати дослідження особливостей фінансових відносин суб'єктів страхового ринку з метою розбудови ефективного механізму гармонізації фінансових відносин суб'єктів страхового ринку.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д., Баластрик Л. О. Державні фінанси: Навчальний посібник / За заг. ред.

- Базидевича В. Д. – К.: Атіка, 2002. – 368 с.
2. Єщенко П. С, Палкін Ю. І. Сучасна економіка: Навч. посіб. - К.Вища шк., 2005. - 327 с.
 3. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Плахотнюк О.Я. Сутність фінансів у контексті економічних відносин //Фінанси України. - 2005. - №3. – С.6-9.
 4. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія): Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.
 5. Петровська І.О., Клиновий Д.В. Фінанси (з елементами статистики фінансів). Навчальний посібник.– К.:ЦУЛ.- 2002. – 300 с.
 6. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: Монографія / О.О. Гама-нкова. – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.
 7. Страхування: Підручник / За загальною ред. С.С. Осадця - К.КНЕУ, 2002 – 595с.
 8. Страхування: підручник / За ред.. В.Д.Базилевича. - К.: Знання, 2008.– 1019с.
 9. Таркуцяк А.О. Страхові послуги: Навч. посіб.–К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004.– 584 с.
 10. Федоренко В. Г. Інвестознавство: Підручник. -3-тє вид., допов. -К.: МАУП, 2004.- 480 с.
 11. Фінанси: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. – 2-ге вид., перероб. і доп. / О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова. – К.: КНЕУ, 2003. – 387 с.
 12. Фінанси (теоретичні основи): Підручник / Під кер-вом і за наук. ред. М. В. Грідчиної, В. Б. Захожая. - К: МАУП, 2004. - 312 с.
 13. Фінанси: Підручник/За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова– К: Знання, 2008 – 611 с.

Рецензент: В.В. Чепурко

д-р екон. наук, проф. Кримського економічного інституту
ДВНЗ «Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана»

Стаття надійшла 26.04.2010

УДК 333.001

Омельченко Л.С.¹, Садовникова Е.Ф.²

АНАЛИЗ ДОЛГОСРОЧНЫХ ФИНАНСОВЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Проведен анализ современных форм интеграции украинских предприятий в виде долгосрочных финансовых инвестиций. Особенный акцент сделан на финансовой деятельности металлургических предприятий в условиях кризиса. Предлагается использование долгосрочных финансовых инвестиций для повышения эффективности основной деятельности предприятия.

Ключевые слова: *финансовые инвестиции, укрупнение, ассоциированное предприятие.*

Омельченко Л.С., Садовникова О.Ф. Анализ довгострокових фінансових інвестицій в фінансовій діяльності підприємств. *Проведений аналіз сучасних форм інтеграції українських підприємств у вигляді довгострокових фінансових інвестицій. Особливий акцент зроблений на фінансовій діяльності металургійних підприємств в умовах кризи. Пропонується використання довгострокових фінансових інвестицій для підвищення ефективності основної діяльності підприємства.*

Ключові слова: *фінансові інвестиції, укрупнення, асоційоване підприємство.*

L.S. Omelchenko, H.F. Sadovnikova. Analysis of long-term financial investments in finance activity of enterprises. *The analysis of modern forms of integration of the Ukrainian enterprises is conducted as long-term financial investments. The special accent is done on financial activity of metallurgical enterprises in the conditions of crisis. The use of long-term financial investments is offered for the increase of efficiency of basic activity*

¹ канд. екон. наук, доцент, Приазовський державний технічний університет, г. Маріуполь

² канд. екон. наук, доцент, Приазовський державний технічний університет, г. Маріуполь